

scarlett
wilková
ty chladné
oči

motto

Ty chladné oči

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.motto.cz
www.albatrosmedia.cz

Scarlett Wilková
Ty chladné oči – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2022

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS MEDIA

scarlett
wilková
ty chladné
oči

Praha 2023

*Jména, příběhy a jednání osob v knize jsou smyšlené.
Nebyla bych je však schopna vytvořit bez inspirace stovkami
příběhů, které jsem vyslechla při práci pro Paměť národa.
Děkuji tímto všem, kdo se nebojí vyprávět o tom,
co je v životě potkalo.*

„Vše nasvědčuje tomu, že vaše babička se pokusila tu paní zabít.“

Žena, která tu větu vyslovila, se dívala na mě, ale její pohled byl zacílen kamsi nad mou hlavu. Sáhla jsem si na vlasy do míst, kam zírala. Možná mi tam cestou sem uvízl některý ze stovek květů sakury, které poletovaly všude kolem a teď se lepily na okenní sklo.

Podobně divný pocit jsem měla vždy při setkání s touto ženou, jejíž pohled procházel skrz člověka. Zvláštní paní. Vždyť kdo si dá na dveře kanceláře růžovou jmenovku lemovanou žlutými květinami?

Možná se mi tyto nepodstatné vjemy snažily v hlavě milosrdně zabrat prostor, který se právě chystalo obsadit sdělení, jež před chvílí vyplnilo místnost: *Vše nasvědčuje tomu, že vaše babička se pokusila tu paní zabít.*

Co na to říct?

Čekalo se na mou odpověď.

Na nějakou reakci.

Na křik? Zděšení? Pláč?

Vedoucí domova pro seniory se mě právě snažila přesvědčit o tom, že moje křehká bělovlasá babička, pohy-

bující se výhradně na invalidním vozičku, se pokusila zabít jinou křehkou bělovlasou babičku, pohybuující se také výhradně na invalidním vozičku, a to tak, že ji shodila do jezírka, pak sjela za ní a poté ji tam mlátila kamenem. Co jsem na to měla říct?

Do dveří vešel muž, kterého jsem tady nikdy neviděla, a to jsem měla za to, že znám všechny klienty domova seniorů, jejich blízké i zaměstnance od uklízeček přes vrátné po šéfovou. Ta se v tu chvíli začala usmívat, pokud se tak její škleb dal nazvat. „To je pan policista,“ řekla a v jejím hlasu zaznělo cosi, co se nedalo označit jinak než jako radost.

Prála jsem jí, že si konečně vydechla. Taký bych nervózně mrkala a šilhala, kdybych musela někomu vysvětlovat, že jeho téměř osmdesátiletý příbuzný je podezřelý z vraždy.

Nechala jsem se panem policistou lehce, řekla bych až něžně vyvést na zahradu, kterou se ve větru proháněly sakurové kvítky, mnohé ještě růžové, některé už nahnědlé. Byly jimi poseté trávníky i jezírko. To jezírko.

Seděli jsme na lavičce, šoupali nohama v závějích růžovohnědých plátek a ten muž mi byl čím dál sympatičtější. Připadalo mi totiž, že stejně jako já nebyl schopen pochopit, co se stalo.

„Je mi jasné, že je to pro vás obtížná situace. Vlastně i pro mě. S takovým případem jsem se ještě nesetkal.“

Podívala jsem se mu do tváře a odhadovala, kolik mu je let. Mezi čtyřicítkou a padesátkou? No tak to jsi toho už asi vyšetřoval dost, vidíš, a přesto tě to překvapilo. A co mám říkat já?

Usmál se, jako by věděl, co jsem si právě pomyslela.

„Bude třeba, abyste mi toho o babičce řekla co nejvíce. Pečovatelky tvrdí, že nikdy nebyla agresivní. Někteří

klienti prý bývají, ale ona údajně v podstatě neprojevovala emoce. Ještě počkáme na výsledky vyšetření, na posudky, ale zdá se, že je duševně zcela v pořádku, samozřejmě s ohledem na její věk. Nenapadá vás, jestli nemohla mít motiv? Měla s tou paní neshody?“

„Jak to mám vědět? Jezdím sem za ní často, ale nic takového mi neříkala.“

„Tak já vás dnes už nebudu trápit. Počkáme na výsledky lékařského vyšetření a pak vás poprosím, abyste si na mě zase udělala čas. Popřemýšlejte mezitím, jestli to nemůže souviset s něčím z minulosti. Budu potřebovat vědět, jak vaše babička dříve žila, jaká je.“

Jaká je moje babička? Jak žila? No tak to jsi mi položil ty nejtěžší otázky, jaké jsem kdy dostala.

Moje dětství je spojeno s jejími parfémy. Používala tak silné, že jsem se za ni až styděla. Pamatuju si, že jednou v autobuse vedle nás stáli mladí kluci, kteří prohodili „fuj, tady to smrdí“ a přesunuli se o kus dál.

Babička nechodila do řeznictví. Maso nakupoval zásadně děda a taky ho vždy porcoval, krájel, zpracovával. Jednou jsme s babičkou do masny přece jen vešly. Dala si před nos a ústa kapesník, po chvíli se obrátila, vyběhla ven, kousek od vchodu do řeznictví zvracela, lidé se na nás dívali a já jsem nevěděla, co mám dělat.

Když napadl sníh, nutila mě, abych se v něm vyválela. Ráno mě tahala za ruce z postele a v pyžamu mě vlekla před dům. „Lehni si a kutálej se,“ pobízela mě. Jednou mě se smíchem povalila do hromady odházeného sněhu, kterou předtím děda nakupil při uklízení chodníku. „Ty jsi se zbláznila, vždyť to odstůně, není na to zvyklá!“ křičel z okna děda, ale babička se smála a volala na něj, že to je právě ten problém, že nejsem zvyklá.

Moje babička byla jiná než ostatní babičky. Ale možná se mi to jen zdá, třeba jsem ji jen citlivěji vnímala, protože jsem u ní odmala vyrůstala, byla vlastně něco jako moje máma. Vodila mě do školy, chodila na třídní schůzky, psala se mnou úkoly. Často se na mě dívala. Něco jsem dělala, zvedla jsem oči a ona na mě koukala. Vždycky se pak usmála. Vlastně to tak dělá pořád.

V některých chvílích se mi zdálo, že děda mě měl raději než ona. Pamatuju si, jak jsem s ním chodila do kostela. Dodnes si vybavuju tamní zvláštní pach a světlo. Někdy byl kostel zavřený a pan farář ho otevřel jen pro nás. Zatímco jsem v něm běhala, zašel s dědou na konec hřbitova, až ke zdi, tam kouřili a dlouho si o něčem povídali.

Babička se kvůli tomu s dědou hádala. Tedy ne kvůli kouření – kouřila víc než on, ale kvůli tomu, že chodíme do kostela. Několikrát jsem slyšela, jak mu to vyčítala: „Nechápu, proč ji tam taháš. Nepřeju si to.“

A děda vždy říkával něco ve smyslu: „Vždyť už je to jiné, už je to každému jedno.“

„Musíme být opatrní.“

Dědeček se mě často zastával, například na Prvního máje. První květnový den býval vždy chladný. Je možné, že v některých letech bylo tepleji, ale nevybavuju si to. Mám to datum spojené se zimou. Jinak by mi přece babička pokaždé neoblékala tričko, na něj svetr a až na něj košili. Ta byla tuhá a úzká, takže se na hrubý svetr dala navléknout jen se značnými obtížemi. Babička přitom bývala nervózní a jednou, když se jí dlouho nedařilo mou ruku v hrubém svetru nacpat do úzkého tenkého rukávu, zkroutila mi ji tak, až to bolelo a šev na košili se natrhl. Poté mi vždy na krk uvázala červený šátek. Dodnes

cítím v prstech jeho látku, která byla nepříjemná na dotek. Připadala jsem si v tom podivně navrstveném oblečení jako nemotorný brouk. Tenká košile byla na svetru tak napnutá, že jsem mohla zvednout ruku jen do určité výšky, a proto jsem se pohybovala opatrně a neohrabaně. Bála jsem se, že se látka při prudkém pohybu roztrhne nejen ve švech, ale třeba pukne celá, na zádech, na břichu nebo tak nějak.

Modrou košili na hrubém svetru nosili v první májový den kromě mě z celé třídy jenom Milan a Lenka. Ostatní děti měly košili na těle nebo na tričku a na ní svetry či kabáty. V obyčejných dnech roku bylo normální, že jsem si mohla vzít svetr nebo kabát, když se ochladilo. Ale v první májový den jsme se všechny děti oblékaly do pionýrského kroje a babička byla přesvědčená, že kroj musí být vidět. Jednou, když jsem si chtěla na všechny ty vrstvy vzít ještě kabátek, začala na mě křičet: „Jsi nabalená jako pum-pa, tak na sebe nervi ještě kabát. Máš dva svetry, ta košile neprofoukne, tak ti zima nebude. A když trochu bude, jenom dobře. Nic nevydržíš.“

Děda tehdy namítl něco ve smyslu, že je mimořádná zima. Za oknem bylo vidět rychle poletující sněhové vločky.

„Copak nejsi hrdá, že jsi pionýrka? Ty nechceš, aby to bylo vidět?“ ptala se babička.

„Uvidíš, že ostatní děcka na tom budou mít kabát!“ volal na nás děda z okna, ale to už mě babička držela za ruku a mřily jsme před školou, kde se většina spolužáků řadila do průvodu a učitelky jim dávaly do rukou tyčky zakončené chuchvalci tenkých modrých, červených a bílých papírových pásků. Někteří kluci se jimi navzájem mlátili, takže ještě než jsme vyrazili do průvodu, zem

byla papírky posetá a v rukou nám zbyly jen holé dřevěné hůlky. „Každý, kdo odted' zničí další mávátka, dostane na konci roku sníženou známku z chování,“ zuřila učitelka.

Ten den byl tak chladný, že měli pionýrskou košili zakrytou bundami úplně všichni, i Milan a Lenka. Babička se rozhlédla a zadívala se na ně. Pak se obrátila zpátky ke mně a řekla: „Když půjdeš rychle a budeš hodně mávat, zima ti nebude.“

Pak mi ještě urovnala mašle na culíkách po stranách obličejů. Měla jsem je uvázané vysoko, nad úrovní očí. Nebyly to obyčejné mašle, ale mnoho mašlí propletených tak, že tvořily obrovské koule. Žádná jiná holka takový druh mašlí nenosila. Když už, tak měly ve vlasech tenké stužky nebo barevné sponky. Věděla jsem, že se mi spolužáci kvůli dvěma velkým bílým koulím po stranách hlavy posmívají. Nejradši bych si je servala a každého z těch pitomců jimi tloukla tak dlouho, až by se jejich hlavy rozletěly na kusy do stran stejně jako ta mávátka.

Babiččiny doteky byly studené. Dokud jsem nepoznala jiné, nepřipadalo mi na tom nic divného. Prostě to bylo tak, že její ruce byly ledové a dědovy teplé. Až časem, když jsem začala chodit do školy, zjišťovala jsem, že tak studené ruce jako babička žádný jiný člověk nemá. Učitelky, které se mě občas dotkly, když ode mě přebíraly sešit nebo mi podávaly u tabule křídlo, měly ruce teplé, stejně jako spolužačky a kamarádky ze sousedství.

Kdysi jsem v jedné pohádce četla větu, že někdo pocítil chlad, jako by na něj sáhla smrt. Přemýšlela jsem nad tím, zkoušela jsem si ten pocit vybavit. Četla jsem ráda, často jsem si scény z knih přehrávala před očima a snažila jsem se prožít to, co v nich bylo popisováno. A tak jsem došla

k závěru, že když na někoho sáhne smrt, je to asi takové,
jako když se mě dotýká moje babička.

Ale to všechno jsou vzpomínky na dětství, na to, co je
dávno pryč.

To jsem přece tomu policajtovi nemohla vyprávět.

ČÁST 1.

Čtyřicátá a padesátá léta

1

Ten den se Neonila definitivně rozhodla, že si vezme Ivana. Jeho ošklivá, zjizvená, temně rudými skvrnami pokrytá a pokroucená ruka, která po úrazu už nikdy nesrostla správně, z něj činila nejvhodnějšího ženicha.

Původně si několik týdnů nebyla jistá, jestli by se jejím mužem neměl stát Jurij nebo Stanislav. Ivan v té době zaujímal až třetí příčku, tedy v podstatě pozici náhradníka.

Jenže Jurij se šel hlásit na vojenskou správu, jak mu bylo nařízeno v dopise doručeném do ordinace. Odešla s ním i Káta, které se říkalo Ocásek, protože se většinu času zdržovala v jeho blízkosti. Často mu nosila nějaké jídlo a obdivně na něj koukala, takže lidé měli pocit, že Jurij a Káta patří k sobě. Jen Neonila věděla, že tomu tak není, protože se ji Jurij několikrát pokusil políbit, a když se od něj odtáhla, přesvědčoval ji, že myslí výhradně na ni a s Kátou nic nemá a nikdy neměl.

Když o sobě Jurij ani Káta od chvíle, kdy odešli na vojenskou správu, nedali vědět, jeden z lékařů poslal Neonilu, ať se na ně jde přeptat ke Kátiným rodičům a k jejich sousedům, v jejichž domě měl Jurij pronajatý pokoj. Kátina maminka přivítala Neonilu s pláčem a říkala, že

se právě chtěla vydat do ordinace, aby se zeptala, kde je její dcera. „Přece je nemohli odvést tak rychle. Nemohli je poslat na frontu rovnou, jen tak, to se tak přece nedělá. Asi se někde spolu loučí, chtěli být sami, než Jurij odjede. Však víš, jak na něm Káta visí. Ona se určitě vrátí, přece by tak mladou holku neodvedli. K čemu by jim byla?“ doufala a znělo to, jako by se těmi slovy plnými naděje a jistoty snažila rozehnat svůj strach.

Neonila by si spíše vsadila na to, že Jurij a Káta prostě dostali příkaz nastoupit do jednoho z vlaků plných mladých kluků, které v poslední době často vídala. Když šla kolem železniční trati, z okének vagonů mávali naverbovaní mladíci a pokřikovali na ni. Dříve na trati nebýval takový provoz, ale v poslední době po ní jezdil směrem na západ jeden vlak za druhým.

Zpočátku měla pocit, že se jí to netýká. Měla ho ještě dlouho poté, co se mezi lidmi začalo mluvit o válce a jejich vesnice ztratila příjemnou atmosféru, která ji tak okouzli, když se do ní nastěhovala. Tehdy, když přijela, byla nadšená.

Otec jí před několika lety nechtěl dovolit, aby odešla studovat zdravotnickou školu. Přímo řádl, když se dozvěděl, že chce být akušerka. Křičel, že to povolání není vhodné pro tak mladou holku. Vyvzdorovala si to, ale on se do desítky kilometrů vzdálené školy vypravil s tím, že ji přiveze zpátky. Přijel v povozu taženém koníkem půjčeným v sovchozu a v modré haleně, na které ulpívaly velké mastné skvrny, tak staré, že už se je nedařilo vyprat. Zastavil před vchodem do školy, šel rovnou za ředitelkou a oznámil jí, že jeho dcera končí a vrací se domů.

Neonila nezapomněla na pocit ponížení, s jakým tehdy seděla v kanceláři soudružky ředitelky, která si ji dala

zavolat. Poslouchala ji, jak jejímu otci vysvětluje, že práce akušerky má budoucnost a jejich země akušerky potřebuje. Ředitelka zaníceně hovořila o tom, že časem ženy pochopí, že mnohem lepší než rodit doma pro ně bude rodit v nemocnicích, které vzniknou i v menších městech. Že dokonce i ve vesnicích jsou postupně budována zdravotnická střediska jako součást sovchozů, a každý pracující člověk tak bude mít možnost dostat se ke zdravotní péči. „Už se nebude stávat, že děti budou umírat jen proto, že jim nebyla poskytnuta potřebná péče, že pro ně vyhladovělé matky neměly mléko, že byly tak slabé, že při porodech umíraly. To se už v naší zemi nikdy stávat nebude. A Niluška je šikovná, zvědavá, kéž by tu takových děvčat bylo víc. Až dostuduje, dostane přidělenou oblast, ve které dosud porodnice není, a bude ženám pomáhat při porodech doma nebo bude poslána přímo do některé nové moderní nemocnice. Bude dělat krásnou a potřebnou práci. Akušerky a felčari jsou vždycky potřební a ty bys měl být hrdý, že Niluška byla do této školy vybrána,“ vysvětlovala ředitelka.

Táta mačkal v ruce starou čepici a Neonila se za něj styděla minutu od minuty více. V budově školy pro budoucí zdravotníky a porodní asistentky bylo všechno čisté, světlé, dbalo se na to, aby žáci na uniformách neměli ani smítko, natož flíček, takže se jí zdálo, že odér, který jejího tátu obklopoval, tam byl cítit mnohem více než doma. Ulevilo se jí, když odjel. Tím byly rodinné debaty o vhodnosti či nevhodnosti povolání akušerky ukončeny.

Když školu absolvovala a dostala umístěnku do obce na samém okraji Smolenské oblasti, vybavila si scénu z ředitelny a s uspokojením konstatovala, že soudružka ředitelka měla pravdu.

Zdravotní středisko, které místní obyvatelé hrdě nazývali nemocnicí, bylo vybudováno z bývalé panské usedlosti. Stálo ve vesnici uprostřed rozlehlých luk a lesů. Bylo malé, ale jeho budovy byly opravené, pěkné a čisté. Parkovaly před ním dvě sanitky a obklopovala ho zahrada plná bříz a šeříkových keřů. Celá obec byla úhledná, stejně jako budovy sovchozu.

Neonile tam všechno připadalo čisté, voňavé, přátelské, dokonce i krávy se jí zdály hezčí, než byly tam, odkud pocházela. Dostala k dispozici pokoj v domku, který jí připomínal obydlí z obrázků v pohádkové knize, z níž jí kdysi předčítala babička. Byl dřevěný, celý natřený světle modrou barvou. Jeho malá okna byla obložená dřevěným vyřezávaným zdobením nalakovaným na bílo, takže každé vypadalo, jako by ho lemovala krajka vystřižená z papíru. Když sem přišla poprvé, u branky právě kvetly dva velké šeříkové keře, jeden růžový a jeden tmavě fialový. Starší bezdětní manželé, kteří v domku bydleli, pracovali v nemocniční lékárně a chovali se k ní moc hezky.

Stejně s ní zacházelo i veškeré mužské osazenstvo malé nemocnice, ve které svým příchodem vzbudila rozruch, jaký místní lidé nikdy nezažili. Novou akušerku si postupně chodili prohlížet lékaři, zdravotníci, pohybu schopní pacienti i všichni obyvatelé. Muži s obdivem, ženy s nedůvěrou, která neměla daleko k nenávisti. Bylo prostě divné, že se dívka tak zvláštní objevila na takovém obyčejném, odlehlém místě. Některé ženy se pak po večerech, kdy se scházely při vyšívání, dohadovaly, zda jde vůbec o krásu, jestli není spíše nehezká. „Jako by v žilách neměla krev, ale vodu, je taková průsvitná,“ říkaly. Se vzrůstajícím znepokojením však docházely k jistotě, že jejich muži, a vlastně

všichni muži z okolí, takhle nesmýšlejí a zírají na tu mladinkou akušerku s přihloupými úsměvy.

Neonila nevěděla, co se o ní po večerech v dřevěných domcích natřených různými odstíny modré, žluté či červené barvy vypráví. Dny jí rychle utíkaly a zanedlouho měla hodně kamarádů, z nichž většina pracovala v sovchozu. Chodila s nimi na procházky do lesa, na brigády na polích. V práci se občas nudila. Pro porody tam byla vyčleněná tři lůžka, ale většinou byla prázdná. Žen přicházelo rodit málo. Proč by někam jezdily, od pradávna přece bylo běžné, že porody probíhaly doma.

Neonila několikrát vyjela s lékařem Jurijem do okolních vesnic přesvědčovat jejich obyvatelky, že přivést dítě na svět ve zdravotnickém zařízení je bezpečnější a příjemnější, ale setkávala se tam spíše s nedůvěřivými pohledy: „To nám tady takhle mladá žába, která ještě nemá děcko, bude radit, jak máme rodit? Kolik jí může být let? Nanejvýš osmnáct. Vždyť vypadá jako sněhová vločka, ta by nám tak při tom byla platná.“

A tak pomáhala v ambulanci při ošetřování běžných úrazů. Když jednou chlapi ze sovchozu přivezli kolegu s ošklivě pořezanou nohou, která krvácela tak, až byl celý promodralý a upadal do bezvědomí, sloužící doktor a sestra zrovna byli u jiného případu. Neonila ho však sama ošetřila tak perfektně, že ji pak vrchní lékař přede všemi pochválil, předal jí diplom a prohlásil, že soudruhovi zachránila život. Po okolí se začalo proslýchat, že ta mladá žába s divnými očima možná není sněhová vločka, která se při pohledu na trochu krve rozpustí.

Život byl pěkný. Neonile nevadilo, že se ocitla v místě, které spojovala s okolním světem jen železnice táhnoucí se po poli, loukami a březovými háji. Naopak, všechno kolem

ní jí připadalo krásnější a přívětivější než to, co dosud poznala, a vůbec netoužila poznat něco víc.

Jenže pak vypukl na železnici nezvykle velký provoz. Jezdil tu jeden vlak za druhým a všechny mířily směrem na západ.

Jednou seděla na louce se Stanislavem. Ptala se ho, proč je těch vlaků najednou tolik, a on jí vysvětlil, že ve vagonech se pod plachtami převážejí zbraně. „Vidíš, tamhle je vidět hlaveň děla, koukej na ten předposlední vagon, vidíš?“ ukazoval jí. Sedával s ní na louce čím dál méně. Dříve tam s ní chtěl chodit pořád, až ji to otravovalo, ale v posledních dnech jako by ji nevnímal. Ještě před pár týdny ji přesvědčoval, ať si vezme pár dnů dovolené, že sednou na vlak a pojedou k jeho rodičům, kteří bydleli až někde za Moskvou. Říkal, že jim chce ukázat svou budoucí manželku. Vždycky se tomu oba smáli. V posledních dnech nežertoval. Mlčel, a když mluvil, tak o válce.

Měla pocit, že válka se stala nejpoužívanějším slovem. Jako by najednou nebyla jiná témata k hovoru. Lidé mluvili o tom, že se válčí v Polsku. Vyprávěli si o nějakém muži jménem Hitler. A pak o tom, že Hitler už je tady. Neonilu ty řeči nezajímaly a vlastně se jí ani nechtělo přemýšlet nad tím, co to znamená, že se nějaký chlapík dostal až k nim do Sovětského svazu. Nepřipadalo jí to podstatné.

Majitelka domku, ve kterém bydlela, ji pozvala na čaj a promlouvala jí do duše: „Niluško, začínají strašné časy, neměla bys tady být tak sama. Rodinu máš daleko, my jsme staří, my tě neochráníme. Měla by ses vdát a mít rychle děcko nebo odjet zpátky k rodičům, dokud to jde. Jinak tě pošlou na frontu.“

„Kam by mě posílali? K čemu by jim byla ve válce akušerka? Copak vojáci rodí?“

„Nesměj se. Jsi zdravotnice. A ty už odvádějí.“

Pak, možná to byla náhoda, možná se někdo rozhodl popostrčit ji k rozhodnutí, šla ráno areálem nemocnice a všimla si, jak dva starší lidé vedou ženu bez nohy. Každý ji podpíral z jedné strany, sami se sotva drželi na nohou a měli co dělat, aby ji dokázali udržet a zároveň zdolali vzdálenost ke vchodu nemocnice. Neonila zrychlila krok, aby jim pomohla alespoň otevřít a podržet dveře, když si uvědomila, že ta žena je mladá. Že ji zná. Byla to Alisa, která pracovala v nemocnici a nedávno se svým přítelem odešla do armády. Vybavila si, s jakým zápalem tehdy při loučení s personálem nemocnice vyprávěla, že by všichni zdravotníci měli jít pomoci ošetřovat hrdiny, kteří brání Hitlerovi, aby postupoval dál. A její přítel tehdy mluvil ještě hlasitěji a s ještě větším nadšením. Vykládal něco o tom, že žádný komunista nesmí čekat na to, až bude povolán, ale že už dávno měli všichni bojovat a neschovávat se tady jako zbabělci. Káta je poslouchala s nadšením, dokonce jim tleskala. Neonile se zdálo, že se to odehrálo nedávno, a přemýšlela, kolik času od té chvíle uplynulo. Jak je možné, že Alisa byla zpátky a k pasu měla koženými řemeny připevněnou dřevěnou nohu, na které se očividně vůbec neuměla pohybovat? Alisa přece odešla jen o něco málo dříve než Jurij, Káta a další. Vždyť to bylo před dvěma měsíci.

Tehdy dostala strach. V tu chvíli si poprvé pod pojmem válka představila něco jiného než mladé veselé kluky, kteří na ni pokřikovali z okének vagonů. Najednou měla pocit, jako by také neměla nohu. Prostoupil ji ochromující, příšerný strach, podobný tomu, když se člověk probudí ze snu, ve kterém se mu dělo něco hodně zlého, a v prvních vteřinách neví, zda to byl sen nebo realita. Měla dojem, že

jí po noze stéká krev, že cítí palčivou bolest, a viděla sama sebe, jak se pokouší stát na dřevěné protéze.

Nebyla schopná pohybu, a tak počkala v zahradě, až ta smutně vyhlízející vrávorající trojice zmizí uvnitř budovy, a vstoupila do ní asi až po deseti minutách.

Učesala se, štípla se do tváří, aby nebyla tak bledá, umyla si ruce, paže a podpaží, protože měla pocit, že se zpotila, a šla rovnou za Stanislavem. Rozhodla se, že mu na rovinu navrhne, že by se měli vzít a mít děcko. Že ho má už dlouho ráda a že zlehčováním jeho nenápadné zmínky o svatbě jen zastírala svou nervozitu. Už nebyl čas na rozvažování, jestli by lepší než Stanislav nebyl Jurij. Jurij už tady prostě nebyl a jí došlo, že ho třeba už nikdy neuvidí. Nebo se vrátí taky bez nohy jako Alisa?

Jenže Stanislav už tu také nebyl. Jeho kolega, který stejně jako on řídil sanitku a právě ji umýval, Nile předal dopis, který jí u něj nechal. Stálo v něm, že narukoval dříve, než musel, protože to považuje za svou povinnost. Sliboval, že jí pak pošle adresu, kam mu může napsat, pokud bude chtít. Bylo tam také napsáno: *Budu na tebe myslet a doufám, že vše brzy skončí a pojeděš se mnou konečně k mým rodičům.*

Dopis hodila do koše a vypravila se za vedoucím lékařem. Chtěla se zeptat, s kým bude příští týden sloužit, když doktor Jurij už tu není, další doktor také narukoval, kolegyně Káťa rovněž zmizela a teď už chybí i saniták Stanislav. Co když přijde nějaká žena s těžkým porodem nebo co když je zavolají do nějaké vesnice v okolí? A co kdyby přivezli nějaký úraz? Jak to zvládnou?

„Posad se,“ vyzval ji lékař a nalil jí čaj.

Začal jí vyprávět, že Stanislav odešel dobrovolně stejně jako před ním sestra Káťa, která na vojenské správě

avedla, že chce sloužit ve stejné jednotce jako doktor Jurij. Řekl, že sestra Káta byla pitomá, a zdůraznil, že jsou teď dost v háji, protože jestli mu na frontu odvedou ještě někoho dalšího z personálu, netuší, jak chod nemocnice zajistí. „A to nemluvím o tom, co by se stalo, kdyby Němci opravdu postupovali dál,“ povzdechl si, ale pak, jako by se polekal, upřeně se zadíval Neonile do očí a dodal: „Což se samozřejmě nestane, protože naši vojáci už je ženou zpět jako prašivé psy. Takže věřím, že nemáš v úmyslu narukovat. Je ti, doufám, jasné, že stejně důležité jako starat se o zraněné vojáky je starat se o zraněné a nemocné civilisty. Tvoje místo je tady.“

Ujistila ho, že se rozhodně nechystá nechat se odvelet na frontu, a na chvíli zapřemýšlela, jestli je ženatý nebo ne. Nic o něm vlastně nevěděla, mluvili spolu vždy výhradně o práci. Byl sice asi ve věku jejího otce, ale na rozdíl od něj nepáchl a nenosil oblečení s mastnými skvrnami, jeho lékařský plášť byl vždy čistý a bělostný, takže si uvědomila, že vlastně v nemocnici nic moc nedělá, protože ostatním lékařům a zdravotníkům obvykle pláště vydržely čisté jen velmi krátkou dobu.

„Přeješ si ještě něco?“ zeptal se a Neonila se zastyděla, že na něj asi nepatřičně dlouho zírala.

„Ne,“ odpověděla a rychle odešla.

Bylo rozhodnuto. Vezme si Ivana a musí to udělat co nejrychleji, aby se jí co nejdříve narodilo dítě. Porod pro ni byl něco naprosto běžného a považovala ho spíše za jakýsi technický proces než zázračný slavnostní okamžik zrození nového života vzniklého z lásky dvou lidí. Přestože dosud nikdy žádného muže jako žena nepoznala, se způsobem, jakým dítě vzniká, byla do nejmenších podrobností seznámena na zdravotnické škole už v patnácti letech,

takže od té doby pro ni pojmy svatba, porod a dítě byly spojeny s černobílými nákresey z učebnice, nikoli s tajemstvím, o kterém si jiné dívky v jejím věku špitaly.

Ivan byl hlavní agronom v místním sovchozu. Seznámili se v nemocnici, do níž docházel, protože ho zraněná ruka stále bolela. Jednou jí vyprávěl, že spadl z koně a přitom přes něj přeběhl další kůň. Tehdy hnal s kolegou celé velké stádo. Zlomeninu mu ošetřili v nemocnici, jenže rána se zanítla. Přišly další problémy a hrozilo, že mu paži amputují. Odmítl. Tvrdil, že si zánět vyléčí bylinnými obklady a vodkou, což se podařilo, i když ruka už zůstala znetvořená a částečně nehybná. Přesto dál jezdil na koni a velel všem lidem, kteří měli na starosti koně a dobytek. Neonile se líbil. Byl veselý, urostlý, měl důležité postavení a bylo znát, že si ho lidé váží. To, jak je jeho ruka zkroucená a posetá nehezkyými jizvami a tmavými skvrnami, pod košilí nebylo vidět a vyzařovalo z něj takové sebevědomí, že si většina lidí jeho zranění neuvědomovala.

Toho dne se s ním potkala v lékárně. Když se ho zeptala, jestli ruka stále bolí, odpověděl, že je teď za zranění vděčný, protože díky němu nemusí na frontu. To ji překvapilo. Většina mužů v jejím okolí naopak mluvila o odchodu na frontu s nadšením, nebo se ho aspoň snažili předstírat, a o těch, kteří už bojovali, se hovořilo jako o hrdinech.

Tehdy v lékárně se Ivan dostal z třetí pozice na první. A nebylo to proto, že ostatní dva možní ženichové krátce předtím odpadli, opravdu ne. Neonila si uvědomila, že Ivana měla mít na první příčce odedávna.

2

„Co to je?“ zeptal se Ivan.

„Přišlo to z vojenské správy.“ Její hlas zněl jinak než obvykle.

„Ukaž.“

„Nepůjdu tam.“

„Musíš tam jít. Neboj. Mají v tom nepořádek. Uvidí, že jsi těhotná, a aspoň tě hned vyřadí z evidence.“

„Půjdeš se mnou?“

„Nemůžu. Však víš, co se teď u nás v sovchozu děje. To přece zvládneš.“

Když stála před stolem, za kterým seděli tři muži v uniformách, měla podobný pocit, jako když viděla Alisu s protézou. Navíc jí bylo nepříjemné, jak si ji prohlíželi. Rentgenovali ji pohledem, až jeden řekl: „Svlékni se.“

„Prosím?“

„Svlékni se, nevypadáš těhotná, jak tvrdíš,“ dodal druhý.

„Jsem akušerka, tak snad vím, jestli jsem nebo nejsem těhotná.“

„Tak se ukaž.“

Rozepnula si svetr. Stála uprostřed místnosti a muži sedící za stolem jí zírali na břicho.

„Svlékni všechno,“ řekl ten, který seděl úplně vlevo.

„Ukaž břicho!“ zakřičel, když nereagovala.

Jen se na něj dívala. Netušila, že to tomu muži začalo být silně nepříjemné, protože byl zvyklý, že lidé ihned dělají to, o co je požádal. Takže byl vlastně nervózní, což se pokusil zastříit tím, že vstal a zařval: „Řekl jsem, ať ukážeš břicho!“

Neonila si vyhrnula pletenou vestu až pod bradu a rozepnula knoflíky na blůze, kterou měla pod ní.

„No dobře, tak my si pro tebe přijdeme, až porodíš.“

Muž napsal něco na potvrzení o těhotenství, které mu předala, jakmile vkročila do místnosti, a založil ho do složky.

„Pošli sem další soudružku,“ rozkázal pak ženě, která Neonilu chytila za paži a smýkla s ní na chodbu tak, až se jí roztráslly nohy a zatočila se jí hlava. Sedla si venku na nejbližší lavičku a až tam si uvědomila, že svetr drží v ruce, vestu má stále vyhrnutou a blůzu rozepnutou.

Ten večer si s Ivanem opekli na ohýnku za domem brambory. Ivan je krájel na tenké plátky a otáčel nad ohněm napíchané na klacku. Takhle opečené byly moc dobré, křupaly. Neonila si nikdy předtím, než poznala Ivana, nedovedla představit, že by brambory mohly být tak chutné. V noci se výrazně oteplilo, ale přesto seděla zabalená ve svetru. Vzduch byl těžký, postrádal onu lehkou vůni, která v lidech vyvolává pocit, že je ještě brzo uložit se ke spánku, že je nezbytné si každý takový den a večer užít co nejdéle. Obvykle v létě sedávala venku dlouho do noci a snažila se načerpat co nejvíce vlahého vzduchu, aby přežila následující horký den, protože léto neměla ráda. Tentokrát by se ale mnohem raději uložila do postele a přetáhla

si přes hlavu deku. Přičítala to únavě z těhotenství a odmítala si připustit, že ve skutečnosti je unavená strachem z té záře, která byla vidět v dálce.

„Budeme muset odjet, Němci se blíží, bojuje se už všude. Spousta lidí se evakuovala,“ řekl Ivan.

„Kam bychom jeli?“

„Na východ. Zítra se rozhodne, ráno jdu na úřad, máme poradu s komisaři z okolních obcí. Odvedeme dobytek na východ, budeme odvážet obyvatele.“

„Vždyť v novinách psali, že naši vítězí, že...“

„Z novin se pravdu nedozvíš. Už teď není co jíst. Jestli nás Němci rovnou nevyvraždí, stejně umřeme hladem, protože nám všechno zabaví. Až přijdu z úřadu, řeknu ti, jestli máš balit hned. Uvidím, jaký dostanu příkaz, ale počítej s tím, že dříve či později budeme muset odjet.“

„Ale kam půjdeme?“

„Prostě na východ, pořád na východ. Pak se tam připojíme k nějakému jinému sovchozu a počkáme, co bude.“

Další den Ivan přiběhl domů jen krátce poté, co odešel. „Němci jsou ve Smolensku. Já jsem pořád říkal, že jsme měli začít s evakuací daleko dříve. Jenže to prý byly zbabělé řeči. Z jiných míst už lidé odešli sami, nečekali na příkazy,“ prohlásil s trpkostí v hlase a začal balit. Neonile se zdálo, že postupuje systematicky a klidně: doklady, peřiny, oblečení, hrnec, dvě misky, dva hrnky, lžíce. O většině z toho, co vzala do ruky ona, prohlásil, že je to zbytečné, a položil to zpátky. Vlastně moc věcí nevlastnili, takže nebylo co brát, vše se vešlo na povoz. Leonida a Jaroslav, v jejichž domku měli pokojík, se s nimi přišli rozloučit. „Neměli byste zůstat. Zařídím, aby pro vás poslali vůz,“ nabídl jim Ivan.